

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتدای فرهنگ و تمدن بشری، مادیانجویمان و اعضاء بیات علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برانست: التزام به برانست جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن بهیشترو توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد گرمی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته حقوق
گرایش خصوصی

عنوان

مسئولیت مدنی ناشی از نقص حقوق شهروندی در فضای مجازی با تاکید بر حریم خصوصی

استاد راهنما

دکتر صالح فرهادی

استاد مشاور

دکتر منصور عشق پور

نگارنده

سودا حسن پور

بهمن ماه ۱۳۹۸

واحد گرمی

باسمه تعالی

فرم شماره ۱۰

با تأییدات خداوند متعال جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم سودا حسن پور در رشته حقوق گرایش خصوصی تحت عنوان: مسولیت مدنی ناشی از نقص حقوق شهروندی در فضای مجازی با تأکید بر حریم خصوصی با حضور استاد راهنما استاد (استادان) مشاور و هیأت داوران در دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمی در تاریخ ۱۳۹۸/۱۱/۰۴ تشکیل گردید. در این جلسه پایان نامه با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت.

بدینوسله تأیید میشود پایان نامه مذکور از لحاظ محتوای علمی و فرمت و نگارش کامل وبدون نقص میباشد.

استاد راهنما :

جناب دکتر صالح فرهادی

استاد (استادان مشاور):

۱- دکتر منصور عشق پور

۲-

هیأت داوران:

۱- دکتر یحیی نصرتی

۲-

تاریخ و امضاء

نماینده تحصیلات تکمیلی واحد :

تاریخ و امضاء

معاون پژوهشی دانشگاه :

دانشگاه آزاد اسلامی

سازمان مرکزی

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب سودا حسن پور دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق گرایش خصوصی در تاریخ ۰۴ / ۱۱ / ۱۳۹۸ از پایان نامه خود تحت عنوان: مسولیت مدنی ناشی از نقص حقوق شهروندی در فضای مجازی با تاکید بر حریم خصوصی با کسب نمره ۱۷/۵۰ با درجه خیلی خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد میشوم:

۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه کتاب مقاله و ...) استفاده نموده ام مطابق ضوابط و رویه موجود نام منابع مورد استفاده و سایر مشخصات آن در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام

۲) این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (همسطح پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای لازم را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی سودا حسن پور

تاریخ و امضا و اثر انگشت

سپاسگزاری

منت خدای را عزوجل که نعمت زیستن و آموختن بر من ارزانی نمود و سپاس از استاد فرزانه جناب دکتر صالح فرهادی که با راهنماییهای پرمحتوا و بی‌منت‌شان راه را نشانم دادند تا بتوانم این تحقیق را که پایان‌نامه می‌باشد به سرانجام برسانم و نیز از همه اساتید محترم گروه حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمی سپاسگذاری و برایشان آرزوی سلامتی و موفقیت روزافزون دارم.

تقدیم به

محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم به خاطر همه ی
تلاشهای محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی ام
انجام داده اند و بامهربانی چگونه زیستن را به من
آموخته اند.

به استادان فرزانه و فرهیخته ای که در راه کسب علم و
معرفت مرا یاری نمودند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	الف- بیان مسئله
۴	ب- سوالات تحقیق
۴	ج- اهداف تحقیق
۴	هـ - پیشینه پژوهش
۷	و- فرضیه‌های تحقیق
۷	ز- روش کار
۷	ژ- ساماندهی تحقیق

فصل اول: کلیات تحقیق

۹	۱-۱ تعاریف
۹	۱-۱-۱ مسئولیت
۱۰	۱-۱-۲ مسئولیت مدنی
۱۱	۱-۱-۳ امور سمعی و بصری
۱۲	۱-۱-۴ هتک حرمت
۱۲	۱-۱-۵ اینترنت
۱۳	۱-۱-۶ فضای مجازی (فضای سایبری)
۱۵	۱-۱-۷ حریم خصوصی و شخصی
۲۴	۱-۲ جرم کامپیوتری و ویژگی‌های آن
۲۴	۱-۲-۱ تعاریف ارائه شده از سوی سازمانهای بین‌المللی
۲۷	۱-۲-۲ تعاریف ارائه شده در حقوق ایران
۲۷	۱-۲-۳ ویژگی‌های جرائم کامپیوتری
۳۱	۱-۳ پیشینه سیستم و شبکه‌های کامپیوتری و قوانین مربوطه

فصل دوم: حریم خصوصی و جایگاه آن در حقوق ایران

۳۷	۱-۲ جنبه‌های مختلف حریم خصوصی
۳۸	۱-۱-۲ تقسیم بندی

۶۶	۲-۱-۲- تحلیل ماهوی.....
۴۹	۲-۲- شاخص های حریم خصوصی و شخصی.....
۵۰	۲-۲-۱- مرتبط با وضعیت.....
۵۳	۲-۲-۲- مرتبط با شخص.....
۵۵	۲-۳- حمایت از حریم خصوصی با توجه به مبانی اسلام.....
۵۸	۲-۴- حمایت از حریم خصوصی از منظر فقها.....
۶۰	۲-۵- حمایت از حریم خصوصی در حقوق ایران.....
۶۴	۲-۵-۱- حریم خصوصی در فضای مجازی در حقوق ایران.....
۶۷	۲-۵-۲- قوانین مرتبط با حریم خصوصی و شخصی در فضای مجازی در نظام حقوقی ایران.....
	فصل سوم: راهکار های حمایتی و مجازات قانونی برای نقض حریم خصوصی افراد در فضای مجازی
۷۹	۳-۱- جرم شناسی چاپ و انتشار تصویر و فیلم های خصوصی افراد.....
۸۱	۳-۱-۱- اماکن و موقعیت های خاص.....
۸۳	۳-۱-۲- روش های غیر متعارف جمع آوری اطلاعات.....
۸۵	۳-۱-۳- انتشار وقایع خصوصی و شخصی همگانی.....
۸۶	۳-۲- سیاست سرکوبگر در قبال انشار تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی افراد.....
۸۶	۳-۲-۱- تغییر تحریف و انتشار فیلم یا صوت یا تصویر دیگری.....
۸۸	۳-۲-۲- انتشار تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی و خانوادگی.....
۹۴	۳-۲-۳- نشر اکاذیب در فضای مجازی.....
۹۵	۳-۲-۴- نشر محتوای مستهجن و مبتذل.....
۹۶	۳-۲-۵- تهدید به افشاء اثرها مبتذل و مستهجن دیگری.....
۱۰۱	۳-۲-۶- تهیه فیلم یا عکس از محل هایی که اختصاصی بانوان و سوء استفاده از آن.....
۱۰۴	۳-۳- سیاست پیشگیرانه از نقض حریم خصوصی و شخصی افراد در فضای مجازی.....
۱۰۵	۳-۳-۱- اقدامات پیشگیرانه رشدمدار در زمینه جرم ها کامپیوتری.....
۱۰۶	۳-۳-۲- اقدامات پیشگیرانه جامعه مدار در جرم ها کامپیوتری.....
۱۰۷	۳-۳-۳- اقدامات پیشگیرانه وضعی در جرم ها کامپیوتری.....
۱۰۹	۳-۴- حمایت از اشخاص آسیب پذیر.....
۱۱۷	نتیجه گیری.....
۱۱۹	پیشنهادات.....

منابع..... ۱۲۰

چکیده انگلیسی..... ۱۲۳

چکیده

پیشرفت تکنولوژی و به تبع آن گسترش سریع بهره‌برداران از شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی در کلیه جوامع علاوه بر تسهیل در بسیاری از امور بشر از جمله تبادل اطلاعات و ارتباطات ضرر و زیان‌هایی همچون آسیب‌های ناشی از نقض حریم خصوصی که موجبات آن در شبکه‌های اجتماعی فراهم می‌شود متوجه برخی کاربران این محیط گردد و با توجه به اینکه بسیاری از حریم خصوصی افراد به این فضا منتقل شده است و از سوی دیگر نقض حریم خصوصی و نشر و انتشار تصاویر و فیلم‌های شخصی افراد در این فضا به راحتی انجام می‌پذیرد. در همین راستا تحقیق حاضر به صورت توصیفی-تحلیلی و با هدف بررسی مسوولیت مدنی ناشی از نقض حقوق شهروندی در فضای مجازی با تاکید بر حریم خصوصی انجام پذیرفته می‌باشد. حق حریم خصوصی یکی از حقوق اساسی انسانهاست که با توجه به چتر حمایتی قانون وی را در مقابل تعرضات دیگران به حریم خصوصی و شخصی‌اش و نیز مداخلات ناروای دولت‌ها مورد حمایت قرار می‌دهد در همین راستا در حال حاضر حمایت‌های مدنی از حریم خصوصی و شخصی‌اش در شبکه‌های اجتماعی مجازی و حمایت از افراد در برابر انواع شیوه‌های نقض حریم خصوصی و شخصی‌اش در این جوامع مجازی بخش جدایی‌ناپذیر حمایت از حریم خصوصی و شخصی‌اش می‌باشد. منابع مسوولیت مدنی ناشی از نقض حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی مجازی را می‌توان در فقه و در بعضی قوانین یافت اما قانون جامعی درباره حمایت از حریم خصوصی در این جوامع مجازی وجود ندارد. نقض حریم خصوصی و شخصی‌اش در شبکه‌های اجتماعی مجازی به شیوه‌های مختلفی ممکن است واقع شود و خسارت‌های ناشی از آن در بعضی موارد مادی و در بیشتر موارد معنوی هستند. این خسارت‌ها در نتیجه لطمه به عواطف و احساسات افراد حاصل می‌شوند که باید به شیوه‌های مقتضی جبران شوند. در حقوق کشورمان مواد ۱۶ و ۱۷ قانون جرم‌ها کامپیوتری مصوب ۱۳۸۸ و ماده ۵۴ و ۶ قانون نحوه محازات کسانی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیر مجاز دارند مصوب ۱۳۸۶ به جرم‌انگاری پخش تصاویر و فیلم‌های خصوصی افراد پرداخته و مجازات تنبیهی برای مرتکبین این نوع جرم‌ها تعیین کرده می‌باشد.

کلمات کلیدی: حریم خصوصی، جرم‌های سایبری، مسوولیت مدنی.

مقدمه

حریم خصوصی و شخصی از موضوعات بنیادین حقوق بشر می باشد که رابطه تنگاتنگی با کرامت انسانها دارد بنابراین حمایت از حریم خصوصی و شخصی به نوعی پشتیبانی و حمایت از شخصیت افراد و حقوق شهروندان را در پی دارد. حریم خصوصی و شخصی از جمله حقوقی است که انسان ها به دلیل نیازهای شخصی از یک طرف به آن وابستهاند و از طرف دیگر به دلیل ضرورت زندگی اجتماعی مکلفند این حق را نسبت به دیگران به رسمیت بشناسند. اما امروزه با گسترش ابزارهای اطلاع رسانی و استفاده بسیار وسیع و گسترده از اینترنت و فضای مجازی این حق به یکی از پر چالش ترین مسایل حقوق بشر تبدیل شده می باشد. با توجه به سهولت استفاده از اینترنت و ناشناخته بودن کاربران تجاوز به حریم خصوصی و شخصی افراد به راحتی و با سرعت فراوان افزایش یافته و نگاه دولت ها را در جهت حمایت از حریم خصوصی و شخصی افراد به این مقوله سوق داده می باشد. در نظام حقوقی ایران حقوق و آزادی ها به منزله حریم خصوصی و شخصی به طور ضمنی و در میان سایر قواعد حقوقی مورد حمایت قرار گرفته اند.

قانون اساسی قانون مدنی قانون مجازات اسلامی قانون آیین دادرسی کیفری قانون آزادی اطلاعات قانون جرم ها کامپیوتر ای قوانین مربوط به ارتباطات پستی تلفنی و قانون مطبوعات از جمله قوانین و مقرراتی هستند که گاه ضمنی و گاه صریحاً از بعضی مصادیق حریم خصوصی و شخصی حمایت کرده اند. با توجه به تغییرات بسیار گسترده و نوین در عرصه تکنولوژی و ارتباطات کامپیوتر ای تدوین و تصویب قوانین و مقررات به روز در این عرصه جهت پیشگیری از نقض حریم خصوصی و شخصی ضرورت جدی دارد. لذا مطالعات در این زمینه می تواند در راستای بررسی آسیب های این فضا و همچنین نقاط قوت و ضعف قوانین موجود حائز اهمیت باشد. در همین راستا تحقیق حاضر با هدف بررسی و مطالعه مسولیت مدنی ناشی از نقض حقوق شهروندی در فضای مجازی با تاکید بر حریم خصوصی و شخصی انجام خواهد پذیرفت.

الف- بیان مسئله

چنانچه استفاده از اینترنت تابع قانون مندی و نظم مشخصی نباشد اگرچه این امکان بالقوه میتواند در مسیر مثبت و در جهت افزایش توانایی ها و رشد علمی و رفاه و آسایش انسان ها قرار گیرد در عمل ممکن است در مسیر منفی و به صورت مخرب و آزاردهنده مورد استفاده قرار گرفته و ایجاد دشواری در زندگی انسان را سبب شود و حتی به عنوان وسیله یی برای تهدید اشخاص مورد استفاده قرار گیرد. یکی از رفتارهایی که مدتی است به طور گسترده گریبان گیر جامعه ی ایرانی شده است و نیروی انتظامی و دستگاه قضایی کشور را به واکنش در قبال آن واداشته انتشار تصاویر و فیلم های خصوصی و

شخصی و خانوادگی افراد است که در زمره ی جرم‌ها علیه شخصیت معنوی اشخاص قرار دارد. اینترنت یکی از ابزارهایی است که به گسترش این قبیل جرم‌ها دامن می زند؛ چرا که به دیجیتالی شدن ابزار عکس و فیلم برداری و گسترش استفاده از تلفن های همراه مجهز تصویربرداری و عکس برداری نسبت به گذشته آسان تر شده و کافی است که شخص با سوء نیت بخواهد اقدام به تهیه و تولید فیلم یا عکس از مجالس خصوصی و شخصی افراد یا از خود افراد در حالت های ناخواسته یا نامطلوب کند (فضلی ۱۳۸۹) در این صورت به راحتی می‌تواند با استفاده از موبایل مجهز به این اقدام دست زده و به انتشار آن در اینترنت به عنوان رسانه ای جهانی اقدام کند و بدین وسیله به هتک حیثیت طرف مقابل مبادرت ورزد. طبق اعلام پلیس فتا بیش از دو سوم پرونده های تشکیل شده در پلیس فتا تهران مربوط به سوء استفاده هایی است که به بهانه انتقام جویی عکس‌ها و فیلم های افراد در صفحات فیس بوک گذاشته می‌شود. در مواردی نیز به هدف پرننگ نمودن حس انتقام و فرو نشاندن عصبانیت خود به تحریف و مونتاژ تصاویر دیگران روی می آورند و نیز مشاهده شده مجرم‌ان با تهیه ی چنین تصاویری بزه دیدگان را تهدید به افشای آن کرده و ادار به باج دهی مالی یا در مواردی ارتباط جنسی می‌کنند. در این راستا محیط مجازی نسبت به محیط سنتی فرصت مناسبی را برای افراد بزهکار فراهم می آورد تا بدین وسیله خواسته ها و اهداف شریانه ی خود را تحقق بخشند چرا که به عنوان مثال تصاویر خصوصی و شخصی متعلق به دیگری در فضای مجازی مانند اینترنت به راحتی و با سهولت بیش تر و با صرف مدت زمان اندکی نسبت به محیط سنتی می‌تواند انتشار داده شود طارمی (۱۳۸۶) فلذا از یک سو عرف حاکم بر جامعه ی ما که یک جامعه ارزشی و دینی می باشد و از سوی دیگر قانون حاکم بر کشور ما که متأثر از همان عرف و آموزه های دینی می باشد نیز چنین رفتارهای ضد اجتماعی را نمی پذیرند. بنابراین انتشار فیلم تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی و خانوادگی در کشور ما جرم محسوب و برای آن مجازات تعیین شده است (عالی پور، ۱۳۹۰).

بنابر موارد بیان شده ضرورت پژوهش در این حیطه و موضوع از این جهت احساس می‌شود که ابزار و وسایل سمعی و بصری در مسیر تحول و پیشرفت روز افزون فناوری ها بویژه در عرصه ارتباطات روز به روز روزنه جدیدی در مقابل دیدگان بشر قرار میدهد و زندگی او را متحول می سازد. این اختراعات و ابداعات در کنار مزایای که برای بشر به ارمغان می آورند - همانند هر وسیله دیگری - می‌توانند مورد استفاده انسان های بزهکار قرار گیرد. در سال های اخیر سوء استفاده از این امور به خصوص انتشار تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی افراد تهدیدی برای اخلاق عمومی حریم خصوصی و شخصی و اقتصاد سینما و بخش های مرتبط با آن ایجاد نموده می‌باشد. این امر انجام اقدامات صحیح و موضع گیری مناسب قانون گذار در وضع قوانین و مقررات در قبال این وضعیت را می طلبد و ارائه ضعف ها و قوت های

عملکرد قوانین کشور در شناسایی موضع مناسب ضرورتی است که از سوی نگارنده پژوهش احساس می‌شود.

بنابراین این تحقیق با هدف بررسی و مطالعه مسولیت مدنی ناشی از نقص حقوق شهروندی در فضای مجازی با تاکید بر حریم خصوصی و شخصی انجام خواهد پذیرفت.

ب- سوالات تحقیق

سؤال اصلی:

رویکرد قوانین ایران در خصوص حمایت از حریم خصوصی و شخصی و حقوق شهروندی افراد در فضای مجازی چگونه است؟

سوالات فرعی:

۱- مجازات قانونی برای مونتاژکاری تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی افراد در فضای مجازی چیست؟

۲- راهکار مناسب برای حمایت از حریم خصوصی و شخصی افراد در فضای مجازی چیست؟

ج- اهداف تحقیق

هدف اصلی:

بررسی رویکرد اصلی قوانین ایران در خصوص حمایت از حریم خصوصی و شخصی و حقوق شهروندی افراد در فضای مجازی

اهداف فرعی:

۱- بررسی مجازات قانونی برای مونتاژکاری تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی افراد در فضای

مجازی

۲- بررسی راهکار مناسب برای حمایت از حریم خصوصی و شخصی افراد در فضای مجازی

ه- پیشینه پژوهش

طارمی ۱۳۸۶ در مقاله ای تحت عنوان (گذری بر جرم‌ها کامپیوتر ای) چنین نتیجه گیری می نماید: یکی از جرم‌های که مدتی است به طور گسترده گریبان گیر جامعه ایرانی شده و نیروی انتظامی و قضایی کشور را به واکنش شدید در قبال آن واداشته افشای تصاویر و فیلم های خصوصی و شخصی افراد می‌باشد. کامپیوتر به طور عام و اینترنت به طور خاص یکی از ابزارهایی است که به گسترش این قبیل جرم‌ها دامن می زند؛

چرا که با دیجیتالی شدن ابزار عکس و فیلم برداری و گسترش استفاده از تلفن های همراه مجهز تصویربرداری و عکس از مجالس خصوصی و شخصی افراد یا از خود افراد در حالت های ناخواسته و نامطلوب کند. در این صورت به راحتی میتواند با استفاده از موبایل مجهز به این اقدام دست زده و به انتشار آن در اینترنت به عنوان رسانه ای جهانی اقدام کند. و بدین وسیله با هتک حیثیت طرف مقابل مبادرت ورزد. در مواردی نیز مشاهده شده مجرمان با تهیه چنین تصاویری بزه دیدگان را تهدید به افشای آن کرده و ادار به باج دهی مالی یا در مواردی تجاوز جنسی می کنند. بدین سبب جهت حفظ حریم خصوصی و شخصی افراد و جلوگیری از هتک عرض و آبروی ایشان لزوم برخورد شدید با این دست از مجرمان به ویژه در جامعه ارزشی چون ایران آشکار می باشد. قانون مجازات جرمها کامپیوتری در ماده ۱۶ در مقام مقابله با این دست جرمها حیثیتی برآمده و می گوید: «هر کس از طریق سیستم کامپیوتری یا مخابراتی فیلم یا تصویر یا صوت یا اسرار خصوصی و شخصی یا خانوادگی دیگری را بدون رضایت وی منتشر نماید یا در دسترس دیگران قرار دهد به نحوی که منجر به ضرر غیر گردد یا عرفاً موجب هتک حیثیت وی شود به حبس از سه ماه و یک روز تا شش ماه یا جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال محکوم خواهد شد». این قانون به لزوم اعاده حیثیت بزه دیده اشاره نکرده است که از نواقص این ماده می باشد.

حسینی و صیقل ۱۳۸۹ در مقاله ای تحت عنوان (پیشگیری کنشی از جرائم سمعی و بصری) چنین نتیجه گیری می نمایند: در دنیای امروز اطلاع رسانی آگاهی دادن و بالا بردن قدرت شناخت و تشخیص مردم از مهم ترین و اساسی ترین روش های دولت ها سازمان ها و شرکت ها برای رسیدن به اهداف مختلف سیاسی اجتماعی فرهنگی و اقتصادی می باشد. تحقیقات نشان داده است بسیاری از جرائمی که مجرمان مرتکب شده اند بر اثر عدم آگاهی و آموزش عدم رعایت موازین ایمنی و یا سهل انگاری مردم و خانواده ها بوده می باشد. از این رو مهم ترین راهکار مقابله با جرائم سمعی و بصری اتخاذ راهکارهای کنشی (غیرکیفری) در کنار تدابیر کنشی (کیفری) محسوب می شود. بدین سان سیاست گذاران جنایی در ایران باید در قبال جرائم سمعی و بصری توجه خود را بیش از تعیین و اعمال مجازات و اقدامات واکنشی به پیشگیری و اقدامات کنشی معطوف کنند. در این رویکرد ضروری است به علل و عوامل روانشناختی جامعه شناختی ارتکاب جرم توجه شود. به دیگر سخن از یک سو با خنثی سازی عوامل خطر ساز در جریان جامعه پذیری افراد از دوران کودکی و از سوی دیگر با خنثی سازی عوامل محیطی ارتکاب این جرائم از قبیل فقر بیکاری مشکلات فرهنگی و آموزشی و... از موضع انفعالی در قبال جرائم سمعی و بصری خارج شده و به ویژه از آن جا که جرائم مربوط به امور سمعی و بصری در ارتباط با امور فرهنگی و هم سنخ با این امور هستند توجه به اقدامات فرهنگی و آموزشی در اولویت قرار گیرد. پیشگیری وضعی نیز اگر چه

اقدامی موقتی و فاقد تاثیر پیشگیری اجتماعی است اما در کم کردن میزان بزهکاری در ارتباط با مقوله سمعی و بصری موثر خواهد بود.

جعفری و حیدری ۱۳۹۲ در مقاله ای با عنوان (حمایت کیفری از مالکیت فکری حریم خصوصی و شخصی و اخلاق و عفت عمومی در قلمرو اثرها سمعی و بصری) چنین نتیجه گیری می کنند: متولیان امور فرهنگی و اجرایی جمهوری اسلامی در راستای کنترل و مدیریت فعالیت های مربوط به امور سمعی و بصری اقدامات گوناگونی انجام داده اند. با پذیرش این واقعیت که مداخله ی کیفری و وضع قوانینی برای جرم انگاری و مجازات فعالیت های غیر مجاز همچنان یکی از راه های کنترل این گونه فعالیت هاست قانون گذار را بر آن داشته تا از موضوع هایی که در معرض تهدید فعالیت های سمعی و بصری به ویژه مقولاتی همچون مالکیت فکری حریم خصوصی و شخصی و اخلاق و عفت عمومی حمایت کیفری به عمل آورد و تعدی به این امور را با واکنش کیفری پاسخ دهد. بدیهی است که نقش چنین اقدامی موجه و مورد حمایت است و نمی توان به استناد این ادعای غیرقابل قبول که مقولات فرهنگی را صرفاً باید با روش های فرهنگی کنترل و مدیریت کرد حمایت کیفری قانون گذار در این قلمرو را از دست دهیم. نکته ای که در این مقاله نیز به آن اشاره شد اشکال هایی است که در حمایت کیفری قانون گذار وجود دارد و رفع این اشکال ها امنیت فضای فعالیت های سمعی و بصری را برای تولید کنندگان این گونه اثرها اشخاص و جامعه بهتر تضمین می کند. مشخص کردن شیوه مسئولیت کیفری در موردی که شخص حقیقی در راستای منافع شخص حقوقی مرتکب جرم شود گسترش دادن حمایت قانون گذار به تمام ابعاد حقوق مادی و معنوی صاحبان اثرها سمعی و بصری افزایش و به روزکردن میزان جزای نقدی برای متخلفان و همسان سازی قوانین و اعلام صریح نسخ یا ملغی شدن قوانین معارض سابق از جمله اقداماتی تقنینی است که امنیت فعالیت در تولید این اثرها را هر چه بیشتر تضمین می کند.

احدی بیغشی ۱۳۹۴ در پایان نامه خود با عنوان (بررسی حقوقی-جرم شناختی سوء استفاده از عکس ها و فیلم های شخصی) چنین نتیجه گیری می کند: جرم های که امنیت اخلاقی شهروندان را تهدید می کند قابل تامل است و مجرمانی که چنین اعمالی را انجام می دهند نمی توان در یک دسته و گروه جای داد. به عنوان مثال اگر در خصوص جرم های عادی بین بالا بودن سطح تحصیلات و ثروت با احتمال وقوع جرم رابطه معکوس وجود داشته باشد درباره این جرم ها چنین نیست. گروهی از این مجرمان که از ابزار رایج و معمولی استفاده می کنند ممکن است از تحصیلات بالایی برخوردار نباشند اما فردی که با شیوه های پیشرفته اطلاعات خصوصی و شخصی و خانوادگی افراد را منتشر می کند از دانش مناسب برخوردار بوده و از نظر مالی نیز به گونه ای است که بتواند به فناوری های روز دسترسی داشته باشد. ممکن است هدف این مجرمین از ارتکاب این جرم ها انتقام جویی باشد که نشانگر وجود مشکلات روانی و عاطفی است و نیز

ممکن است که به قصد اخاذی صورت پذیرد که در این حالت وجود مشکلات مالی میتواند حایز اهمیت باشد. به علاوه انجام این جرمها میتواند به هدف ضربه زدن به سلامت اخلاقی جامعه باشد. اما افراد باید مراقب نحوه استفاده از کامپیوتر باشند و به افراد جامعه آموزش دهیم موبایل یا وسایلی مانند آن برای فخر فروشی نیست و ضرورتی ندارد عکسها و فیلم های محرمانه را در آن ذخیره کنند. به هر حال سوء استفاده از اطلاعات خصوصی و شخصی اشخاص جرمی است که این روزها در جامعه رواج یافته و به گفته تمامی کارشناسان بهترین راه مقابله با آن هوشیاری خود شهروندان می باشد. اتخاذ تدابیر و ساز و کارهای پیشگیرانه به ویژه پیشگیری غیرکیفری از جرمها سمعی و بصری که نوعی تعرض به حریم خصوصی و شخصی ارتباطی و اطلاعاتی افراد به شمار می روند ضروری می باشد.

و- فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی:

قانونگذار جمهوری اسلامی با تصویب قوانین مختلفی از جمله قانون جرائم کامپیوتری در راستای حمایت از حریم خصوصی و حقوق شهروندی افراد در فضای مجازی گام برداشته می باشد.

فرضیه های فرعی:

۱- مجازات قانونی برای مونتاژکاری تصاویر و فیلم های خصوصی افراد در فضای مجازی در مواد

۱۶ و ۱۷ قانون جرائم کامپیوتری مشخص شده می باشد.

۲- پیشگیری و آموزش و آگاهی دهی افراد جامعه و به خصوص زنان و کودکان از مهمترین

راهکارهای حمایت از حریم خصوصی افراد در فضای مجازی می باشد.

ز- روش کار:

تحقیق حاضر از نوع مطالعات توصیفی - تحلیلی است. براساس این نوع تحقیق از روش تحقیق کتابخانه ای و اسنادی استفاده شده است که طبق آن با مراجعه به منابع و ماخذ علمی شامل کتابها مجله ها و نشریات ادواری موجود در کتابخانه ها و همچنین سایت های اینترنتی حاوی تحقیقات و مقالات علمی معتبر اطلاعات مورد نیاز تحقیق گردآوری شده می باشد. گردآوری اطلاعات با استفاده از ابزار فیش و تکنیک های فیش برداری صورت پذیرفته می باشد.

ژ- ساماندهی تحقیق

این پایان نامه شامل مقدمه بیان مسأله سؤالات اهداف پیشینه تحقیق فرضیه ها و روش کار و سه فصل که فصل اول کلیات تحقیق شامل تعریف واژه های اساسی پیرامون موضوع تحقیق و بررسی اجمالی مباحث

پیرامون جرائم کامپیوتری و ویژگی‌های آن و فصل دوم حریم خصوصی و شخصی و جایگاه آن در سیاست جنایی ایران را بررسی کرده که ابتدائاً حمایت از حریم خصوصی و شخصی در دین اسلام و از منظر فقها بیان شده و سپس در حقوق ایران مورد بررسی قرار گرفته است و فصل سیاست جنایی ایران در خصوص انتشار تصاویر و فیلم‌های خصوصی و شخصی افراد را در دو بخش سرکوبگر و پیشگیرانه بررسی و تحقیق با نتیجه‌گیری و پیشنهادات به سرانجام رسیده می‌باشد.

فصل اول

کلیات تحقیق

در فصل حاضر تعاریف و کلیات مربوط به تحقیق ارائه شده می‌باشد. برای این هدف ابتدا واژه‌های پیرامون موضوع تحقیق تعریف و تشریح شده و در ادامه مباحث کلی پیرامون موضوع تحقیق به اجمال بررسی می‌شود.

۱-۱ تعاریف

۱-۱-۱ مسئولیت

واژه مسئولیت در زبان عربی مصدر جعلی از «مسؤول» است. در قوانین موجود تعریفی از مسئولیت به عمل نیامده تعاریف حقوقدانان نیز در این مورد گوناگون می‌باشد در ذیل به گونه‌هایی از این تعاریف اشاره می‌شود:

مسئولیت تعهد قانونی شخصی است به رفع ضرر دیگری که وی به او وارد آورده است خواه این ضرر ناشی از تقصیر خود باشد یا از فعالیت او ایجاد شده باشد جعفری لنگرودی (۱۳۶۸) همچنین مسئولیت را: فرضی که به موجب آن هر فردی نتایج شناخته شده اعمال خود را خواستار است تعریف کرده‌اند حسینی نژاد (۱۳۷۰) در فقه به جای کلمه مسئولیت از کلمه ضمان استفاده شده این کلمه بسیار عام می‌باشد و انواع مسئولیت اعم از مدنی و کیفری را در بر می‌گیرد.

بنابراین مسئولیت مدنی عبارت است از الزام قانونی شخص به ترمیم خسارتی که به دیگری وارد کرده است کاتوزیان(۱۳۷۰) بر اثر این مسئولیت رابطه دینی خاصی بین زیان دیده و عامل وقوع خسارت به وجود می آید. در این حالت زیان دیده طلبکار و عامل ورود خسارت بدهکار می شود که موضوع این بدهی جبران خسارت است که اغلب با پرداخت پول جبران می شود. مسئولیت مدنی نوعی واقعیه حقوقی است که در زمره مسئله‌ها حقوقی شمرده می شود امامی(۱۳۶۴) و با مسئولیت اخلاقی و مسئولیت کیفری تفاوت دارد به دلیل وجود پاره ای اختلافات مسئولیت مدنی به دو گروه مهم تقسیم شده است: مسئولیت قراردادی و مسئولیت قهری

۱-۱-۲ مسئولیت مدنی

آنچه که در تعرف مسئولیت مدنی گفته اند این است که در هر مورد شخص ناگزیر از جبران خسارت دیگری باشد می گویند در برابر او مسئولیت مدنی دارد کاتوزیان(۱۳۷۴) به عبارت دیگر انسان وقتی از نظر مدنی مسئول تلقی می شود که ملزم باشد اثرها و نتایج ضرر وارد به دیگری را جبران نماید میشل لوراسا(۱۳۷۵) در تعریف کاملتر می توان بیان داشت که «مسئولیت مدنی عبارت است از تعهد و الزامی که شخص نسبت به جبران زیان وارده به دیگری دارد اعم از آنکه زیان مذکور در اثر عمل شخص مسئول یا عمل اشخاص وابسته به او یا ناشی از اشیاء و اموال تحت مالکیت یا تصرف او باشد» (حسین نژاد، ۱۳۸۵).
مسئولیت مدنی به ۲ شعبه عمده تقسیم شده است: مسئولیت قراردادی که به آن مسئولیت عهدی یا ضمان ناشی از عقد نیز گفته می شود که عبارت است از مسئولیتی که در نتیجه اجرا نکردن تعهدیکه از عقد ناشی شده است بوجود می آید مسئولیت قراردادی ریشه قراردادی دارد و متخلف از قرار داد مکلف است خسارت وارده به متعهد له را جبران کند کاتوزیان(۱۳۷۴) مسئولیت خارج از قرارداد که به آن مسئولیت قهری یا ضمان قهری گفته می شود از او امر و نواهی قانونی حاصل می شود به عبارت دیگر مسئولیت قهری هنگامی وجود دارد که بر اثر نقض وظیفه‌ای قانونی زیانی به کسی رسد (حسین نژاد، ۱۳۸۵).

بنابراین لازم نیست که قرارداد یا تعهدی از قبل وجود داشته باشد تا مسئولیت به جبران خسارت محقق گردد بلکه هر گونه مسئولیت قانونی که فاقد مشخصات مسئولیت قراردادی باشد مسئولیت خارج از قرارداد نامیده می شود (جعفری لنگرودی، ۱۳۶۸).

مسئولیت مدنی یعنی مسئولیت پرداخت خسارت. بنابراین هر جا که شخص در برابر دیگری مسئول جبران خسارتی باشد در آنجا مسئولیت مدنی وجود دارد.